

Р. А. Кубанов, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

**ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ «ЯКІСТЬ»:
ВІД ЯКОСТІ ОСВІТИ ДО ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Кубанов Р. А.

Еволюція поняття «якість»: від якості освіти до якості професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей.

У статті досліджено еволюційний розвиток категорії «якість» від стародавньої філософської думки до сучасних педагогічних поглядів на це поняття. Проведено аналіз розуміння понять «якість освіти» та «якість професійної підготовки» в різних науках з акцентом на досягнення сучасної педагогіки. Встановлено взаємозв'язок між поняттями «якість освіти» та «якість професійної підготовки». Зокрема, якість професійної підготовки студентів економічних спеціальностей розглядається в дослідженнях як глибокий освоєння спеціально підбраною, структурованого теоретичного матеріалу з баз спеціальності для пошуку професійних умінь і звичок і формування необхідної особистості професійних студентів якостей в ході спеціальних організованих, професійно спрямованого освітнього процесу. У ході дослідження на підставі аналізу філософської, психологічної, економічної та педагогічної літератури визначено наукові основи змісту категорії «якість професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей».

Ключові слова: якість, якість освіти, якість професійної підготовки, якість професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей.

Кубанов Р. А.

Эволюция понятия «качество»: от качества образования к качеству профессиональной подготовки будущих специалистов экономических специальностей.

В статье исследованы эволюционное развитие категории «качество» от древней философской мысли в современных педагогических взглядов на это понятие. Проведен анализ понимания понятий «качество образования» и «качество профессиональной подготовки» в различных науках с акцентом на достижения современной педагогике. Установлена взаимосвязь между понятиями «качество образования» и «качество профессиональной подготовки». В частности, качество профессиональной подготовки студентов

экономических специальностей рассматривается в исследованиях глубокий освоения специально подобранной, структурированного теоретического материала с баз специальности для поиска профессиональных умений и привычек и формирование необходимой личности профессиональных студентов качеств в ходе специальных организованы, профессионально направленного образовательного процессу. У ходе исследования на основании анализа философской, психологической, экономической и педагогической литературы определены научные основы содержания категории «качество профессиональной подготовки будущих специалистов экономических специальностей».

Ключевые слова: качество, качество образования, качество профессиональной подготовки, качество профессиональной подготовки будущих специалистов экономических специальностей.

Якість освіти стає основоположним чинником перетворення суспільства, яке вимагає від вищого навчального закладу підготовки в стислі терміни фахівців, що володіють високою кваліфікацією, є компетентними в професійній діяльності, здатними до ефективного вирішення соціально-економічних завдань.

Поліпшення якості освіти та забезпечення доступності здобуття якісної освіти протягом життя для всіх громадян – одні з головних завдань державної політики України в галузі освіти, зазначені в Національній доктрині розвитку освіти. Такий шлях розвитку української освіти є певною мірою віддзеркаленням загальної світової тенденції до пошуку інноваційних джерел розвитку освіти, підвищення якості підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах, забезпечення такого рівня розвитку потенціалу кожної особистості, який би задовольнив потреби як самої людини, так і суспільства в цілому. В свою чергу, розширення освітнього простору до загальноєвропейського і, навіть, світового рівня вимагає від майбутнього фахівця здобуття вищої освіти такої якості і рівня, які б давали йому змогу бути конкурентоспроможним в пошуках роботи в будь-якій країні світу.

Проблему якості освіти у філософському, економічному, психологічному та педагогічному значеннях досліджували багато вчених: О. Свеницький [13], О. Бермус [15], Г. Поберезська [17], І. Шпак [18], М. М. Поташник [20],

А. Субетто [21], М. Головань [22], В. Вікторов [24; 28], В. Зінченко [25], О. Ляшенко [26]. Але, на нашу думку, є необхідність продовження комплексного вивчення цього феномену.

Мета статті полягає в дослідженні еволюційного розвитку категорії «якість» від стародавніх часів до наших днів, проведенні аналізу розуміння понять «якість освіти», «якість професійної підготовки» та «якість професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей» різними сучасними науками і педагогікою зокрема.

Безперечно, що ефективність досліджень з питань управління якістю освіти та їх результати залежать безпосередньо від того, що розуміється під терміном «якість освіти». Саме поняття якості освіти є багатозначним і пов'язане з різноманітними аспектами освітнього процесу. Якість освіти містить суспільні та психолого-педагогічні, економічні й інші характеристики.

Уперше філософську категорію якості було проаналізовано в IV ст. до н. е. Аристотелем, який у роботі «Метафізика» подає таке визначення якості: «... якістю є видова відмінність, яка належить сутності предмета» [1, с. 32]. Він відзначав плинність якості як станів речей, їх здатність перетворюватися на протилежне. Аристотель також вказує на те, що якості можуть бути протилежними, наприклад, справедливість протилежна несправедливості, білизна – чорноті тощо. Якщо одна з протилежностей є якістю, то інша – також буде нею. Якості допускають більшу чи меншу ступінь, наприклад, про біле говорять, що воно більш чи менш біле, ніж інше, але не завжди, наприклад, трикутне не має вищої ступені. Інколи і самій якості доступний приріст, але знову ж не завжди, наприклад, біле може стати ще білішим. Аристотель підкреслює, що якість не існує поза річчю [2]. Тобто за Аристотелем якість є певною динамічною властивістю і вона здатна до змін. В такому баченні якості проявляється діалектичний характер цього поняття.

У період середньовіччя склалось уявлення про так звані приховані якості, які тлумачилися як вічні й незмінні «форми». Кожна почуттєво сприймана властивість оголошувалася особливою якістю. При догматичному викладанні

та коментуванні вчення Аристотеля в той час з нього були виключені усі його діалектичні моменти, у тому числі стосовно аналізу категорії якості [3].

Проте вже у XVI – XVII ст. на ґрунті механістичного світогляду проблема якості стала трактуватися інакше. Філософи тієї епохи розділили всі відомі до цього якості на первинні та вторинні. До первинних відносилися ті, що сприймалися чуттєво і виражалися просторово-геометричними властивостями речей, пов'язаних з протяжністю. Всі інші якості розглядалися як суб'єктивні ілюзії, як продукти діяльності органів почуттів людини [4]. Найбільш послідовно і повно ця відмінність розглядалася у філософських системах Р. Декарта, Дж. Локка, Т. Гобса. Зокрема, Дж. Локк називає якістю силу, що викликає в нашому розумі будь-яку ідею [3]. Проте на той час кількісно-математична інтерпретація якості вважалася єдиною і вичерпною задачею наукової переробки фактів, отриманих чуттєвим шляхом на основі їх логічно-теоретичного аналізу.

Пізніше цю категорію досліджували філософи різних шкіл: німецької класичної філософії І. Кант (1724 – 1804 рр.), Г. Гегель (1770 – 1831 рр.), Л. Фейєрбах (1804 – 1872 рр.); марксистського матеріалістичного напрямку К. Маркс (1818 – 1883 рр.), Ф. Енгельс (1820 – 1895 рр.).

Варто зазначити, що тільки в німецькій класичній філософії вперше після Аристотеля знову виникло діалектичне уявлення якості. У XIX ст. німецький філософ Гегель, засновник діалектики як методу мислення та пізнання, розглядаючи якість як логічну категорію, характеристику безпосереднього буття явищ, дав таке визначення: «Якість є взагалі тотожна з буттям, безпосередня визначеність на відміну від кількості, яка, щоправда, теж є визначеністю буття, але вже не безпосередньо тотожна з останнім, а байдужа до буття, зовнішня йому визначеність. Щось є завдяки своїй якості те, що воно є, і, втрачаючи свою якість, воно перестає бути тим, чим воно є» [5]. Тобто під якістю розуміється властивість матеріального об'єкта на відміну від нематеріального. Крім якості в його філософській системі вихідними логічними моментами буття є також кількість і міра. Розглядаючи поняття кількості й

якості, він вказав, що зміни буття є не лише переходом однієї величини в іншу, а й переходом якісного та кількісного, і, навпаки. Що стосується міри, то вона являє собою єдність якості й кількості [5]. Тобто Гегелю вдалося позначити взаємозв'язок, перехід від виключно-логічного розуміння якості до кількісно-математичної інтерпретації якості, тобто до категорії кількості, яка є більш конкретною.

З точки зору марксистсько-ленінської філософії, що розвивалася на матеріалістичній основі, діалектичне розуміння якості, якість – це передусім об'єктивно-предметна, універсальна категорія. Вона охоплює як матеріальні явища, так і свідомість людини [3]. Узагальнюючи дослідження, Ф. Енгельс трансформував учення Гегеля щодо протилежності якості й кількості та їх синтезу і дав визначення закону – «переходу кількісних змін у якісні й навпаки». Поява й прогрес сукупності математизації емпіричних наук, що базуються на процедурі вимірювання кількісних параметрів речей та явищ, на співвідношенні й зіставленні цих параметрів з якісними характеристиками елементів буття, зберігає й актуалізує філософську значущість категорії «якість» [6].

Отже, в основі більшості концепцій лежить філософське розуміння якості, оскільки кожне трактування вказує на наявність сукупності окремих властивостей. На наш погляд, філософське трактування якості розкриває її у найбільш загальному вигляді і тільки з об'єктивної сторони, ігноруючи суб'єктивну сутність якості. У філософському розумінні якість виражає цілісність об'єкта, його внутрішню визначеність та специфічність.

У матеріальній дійсності суть кількості виявляється через її співставлення з якістю, а суть якості – через її співставлення з кількісними змінами. Діалектика якості та кількості у вихідному своєму пункті є їх взаємовизначеність. Кожна з цих категорій визначається через свою протилежність. Зміст одної з них співвідноситься зі змістом другої. Якщо це положення застосувати до освітнього процесу, то стає очевидним, що і якість освіти визначається певними кількісними показниками, і якщо ми

цілеспрямовано змінюємо ці показники або їхню кількість, то ми управляємо якістю освіти.

Спробу визначити якість процесів та явищ роблять і представники економіки, соціології, психології та інших наук.

З економічної точки зору якість продукції розкривається в процесі її використання. Аналізуючи економічну літературу можна виділити шість основних груп сучасних тлумачень категорії «якість»:

1. Якість як абсолютна оцінка. У цьому випадку якість виступає як синонім вищості. У. Шухарт визначав якість як добротність, досконалість товару. Він розглядав два аспекти якості: з одного боку – об'єктивні фізичні характеристики предмета, а з іншого – наскільки предмет є «хорошим» [7]. Однак досконалість – це абстрактна й суб'єктивна категорія, і різними людьми може сприйматися неоднаково.

2. Основа параметру продукту, що вимірюється, але таке визначення є досить вузьким і не свідчить про корисність продукції для споживача.

3. Якість як відповідність призначенню. Тут якість являє собою здатність продукту чи послуги виконувати свої функції. Відомий американський експерт з питань якості Дж. Джуран визначав якість продукту або послуги як придатність для використання [8].

4. Якість як відповідність вартості. У цьому значенні якість виступає як співвідношення корисності продукту та його ціни. Дж. Харрінгтон визначав якість як задоволення очікувань споживача за таку ціну, яку він може собі дозволити, коли у нього виникає потреба [9].

5. Якість як відповідність стандартам. Однак цей підхід не має сенсу, якщо стандарти не відповідають вимогам споживачів.

6. Якість як ступінь задоволення потреб споживачів. Визначення категорії «якість», використовуючи такі поняття як сподівання та потреби споживачів, є закономірним. Можна також навести думку відомого спеціаліста з систем управління якістю А. Фейгенбаума, висловлену в його книзі «Контроль якості продукції». Він писав, що якість визначається споживачем. В основі якості

лежить досвід споживача, накопичений ним під час експлуатації виробу чи використання послуги. Вона вимірюється відносно його вимог, які є обумовленими чи необумовленими, усвідомленими або просто на підставі відчуттів, тими, які можна з технологічної точки зору задовольнити, чи є цілком суб'єктивними, але тими, що завжди змінюються [10]. Японський вчений К. Ісікава також визначав якість як ступінь задоволення потреб споживача продукції [11].

Однак найпоширенішою точкою зору щодо співвідношення якості й ефективності в управлінні є визнання того, що якість є одним із критеріїв ефективності. «Одним з оптимальних способів підвищення ефективності є всіляке підвищення якості» [12, с. 33]. У теорії менеджменту сформувався новий підхід, «управління якістю», основними представниками якого вважаються Ф. Кроссбі, У. Демінг, А. Фейгенбаум, К. Ісікава, Дж. Джуран, Дж. Харрінгтон та ін. Методологічною основою цього підходу є визнання як основоположних для діяльності фірми таких двох принципів:

1. Працівники, що виконують доручену їм роботу, повинні розуміти її суть і відповідати за якість результатів своєї діяльності.

2. Необхідно створити механізм контролю ефективності роботи кожного виконавця з одночасним правом внесення змін у процесі праці й забезпеченням його засобами постійного підвищення якості роботи [12, с. 55]. Якщо говорити коротко, то ключовими моментами будь-якої діяльності вони проголошували якість і відповідальність, причому відповідальність розглядалася ними як необхідна умова забезпечення якості.

Отже, основоположники теорії та практики забезпечення якості в економіці та менеджменту, незважаючи на збіг в поглядах, не прийшли до єдиної думки стосовно трактування поняття «якість». Одні вважали, що якість – це відповідність продукції встановленим вимогам, інші, що якість продукції – це задоволення потреб споживачів тощо. Слід підкреслити, що в економіці та управлінні термін «якість», насамперед пов'язаний із створенням та використанням продукції і послуг, тому об'єктом дослідження і управління тут

є, передусім, якість продукції і послуг, причому його сприйняття кожною людиною багато в чому залежить від ролі, яку він відіграє в процесі їх виробництва та споживання.

Представники іншої науки – психології вважають, що складність цієї категорії полягає в різноманітності індивідуального сприйняття його властивостей і характерних особливостей людьми, групами чи суспільством [13]. У соціології якість пов'язується з результатом або процесом, організація якого потребує певних умов, що робить якість категорією відносною, що постійно змінюється [14].

Проаналізувавши і узагальнивши розглянуті точки зору з приводу розуміння категорії «якості», відзначимо, що це поняття є досить складне, багатозначне, багатоаспектне і багатовимірне. Особливо, це можливо розглядіти в педагогічних дослідженнях, де якість це: 1) сукупність, система властивостей об'єктів і процесів; 2) єдність елементів і структури об'єктів і процесів, система якостей елементів і підсистем об'єктів і процесів; 3) основа цілісності об'єкта; 4) ієрархічна система властивостей або якостей частин об'єктів і процесів; 5) динамічна система властивостей або якостей частин об'єктів або процесу, що в динаміці відображає в собі якість їхнього життєвого циклу; 6) якість, що надає об'єктам властивість одиничності, визначеності, сутності; сутність є корінне, внутрішнє, потенційне якості об'єкта або процесу; 7) корисність, цінність об'єктів і процесів, їх придатність або пристосованість до задоволення певних потреб або до реалізації певних цілей, норм, доктрин, ідеалів, тобто відповідність або адекватність вимогам, потребам і нормам [24]. Вважаємо за потрібне підкреслити, що, на думку О. Бермуса, проблема якості освіти виникла разом із самим феноменом, проте поняття якості освіти було остаточно сформулювало тільки у ХХ столітті [15].

Аналіз наукових підходів до визначення поняття «якість освіти» засвідчує, що сьогодні не існує єдності в його трактуванні. Багато авторів визначають якість освіти як якість функціонування системи освіти. Проте деякі фахівці трактують його як досягнення учнів заданого

(нормативного) рівня навчання (підготовленості). Якість освіти є складна категорія, яка має певні властивості та характеризується багатовимірністю, багатоаспектністю та багатопараметричністю, що відображається в поглядах науковців (див. табл. 1).

Таблиця 1

Основні підходи до визначення поняття «якість освіти»

Автори	Визначення поняття «якість освіти»
Г. Поберезська [17]	сукупність властивостей та характеристик освітнього процесу, що надають йому спроможність формувати такий рівень професійної компетентності, який задовольняє потреби (які є або які будуть) громадян, підприємств і організацій, суспільства і держави;
І. Шпак [18]	сукупність результатів, досягнутих студентами в процесі здобуття ними нових знань, умінь і навичок;
Д. Матрос, Д. Полєв, Н. Мельникова [19]	співвідношення мети та результату, міра досягнення мети;
М. Поташнік [20]	співвідношення мети та результату, як міра досягнення цілей при тому, що цілі (результати) задані тільки операціонально і спрогнозовані в зоні потенційного розвитку школяра;
А. Субетто [21]	складна категорія, що має цивілізаційний, соціально-системний, культурний, національно-естетичний, освітньо-педагогічний, особистісний виміри;
М. Головань [22]	сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу, що надають йому здатність задовольняти обумовлені або передбачувані потреби в знаннях і навичках окремих громадян, підприємств і організацій, суспільства і держави;
Г. Гутнік [23]	сукупність властивостей якості освіти і проявів цих

	властивостей, що сприяють задоволенню потреб людини і відповідають інтересам суспільства і держави;
В. Вікторов [24]	багатогранна модель соціальних норм і вимог до особистості, освітнього середовища, в якому відбувається її розвиток та системи освіти, що реалізує її на певних етапах навчання людини;
В. Зінченко [25]	це багатобічна категорія, яка органічно поєднує якісну реалізацію всіх складників навчально-виховного процесу та якість визначених результатів освіти, які відображають інтереси всіх зацікавлених суб'єктів;
О. Ляшенко [26]	це багатовимірне методологічне поняття, яке рівнобіжно віддзеркалює суспільне життя – соціальні, економічні, політичні, педагогічні, демографічні й інші життєво значущі для розвитку людини сторони життя. Як системний об'єкт її характеризують якість мети, якість педагогічного процесу і якість результату.

Аналіз досліджень останніх років показує, що поняття «якість освіти» є досить багатогранне і відображає різні аспекти освітнього процесу – філософські, соціальні, педагогічні, політичні, демографічні, економічні та інші. Кожна наука, що концентрує свою увагу на проблемі якості освіти обирає свій погляд і охоплює різні аспекти, через які вивчає цю проблему. Спроба систематизації робиться в різних дослідженнях. Наприклад, О. Чемерис, Н. Сидорчук зазначають, що вивчення різних підходів до розуміння поняття «якість освіти» дає можливість виділити наступні категорії:

- як політична категорія – акумулює засади освітньої політики держави на певному етапі її розвитку й головні стратегічні лінії розвитку національної системи освіти в контексті світових тенденцій;
- як соціальна категорія – відображає суспільні ідеали освіченості та окреслює загальну мету освіти, законодавчо визначені й нормативно закріплені в державних стандартах освіти;
- як категорія управління – визначає стратегії впливу на певні показники функціонування системи освіти й вибирає можливі напрями її змін та розвитку;
- як педагогічна категорія – є квінтесенцією: сутності поняття, процедур діагностування, аналізу явищ і властивостей суб'єктів освітнього процесу, при умові відповідності особистісної і суспільної мети освіти; політичної стратегії її розвитку в контексті вітчизняних і світових тенденцій; закономірностей менеджменту освіти на всіх її рівнях управління – державному, регіональному, муніципальному, інституційному (локальному), особистісному тощо [27].

На наш погляд, об'єктивними проявами складної категорії якості освіти, інваріантними для будь-яких країн, виступають:

- багатоаспектність або багатогранність якості: якість кінцевого результату освіти всього потенціалу освітянських систем, що забезпечують досягнення цієї якості;
- багаторівневність кінцевих результатів (якість знань навиків і умінь випускників ВНЗ);
- багатосуб'єктність (оцінка якості освіти здійснюється безліччю суб'єктів; основні суб'єкти – це студенти, учасники різних додаткових освітянських програм; їх батьки; роботодавці; державні органи і суспільство в цілому);
- багатокритеріальність якості освіти – її оцінка може здійснюватися за допомогою великої кількості критеріїв і показників;

- полісинхронність – поєднання поточних, тактичних і стратегічних аспектів якості, які в різний час одними й тими ж суб'єктами сприймається по-різному (випускники – протягом життя, наприклад, в трудовій діяльності з часом переоцінюють якість своєї освіти, цінність окремих дисциплін і особово-професійні характеристики викладачів; суспільство і держава залежно від свого стану переглядає пріоритети в якості і змісті освіти і т.д.);

- невизначеність в оцінках якості освіти (із-за високого рівня суб'єктивності оцінки якості освіти різними суб'єктами);

- змінюваність та керованість якості освіти з боку органів державного управління та громадськості під впливом зовнішніх чинників;

- інваріантність і варіативність – серед безлічі якостей освітянських систем, вищих навчальних закладів, їх випускників виділяють інваріантні (загальні якості для всіх випускників кожного рівня освіти, напряму підготовки, кожної спеціальності) і специфічні (саме для певної сукупності випускників або освітянських систем).

Відповідно до цього, поняття «якість освіти» стає все більш системним, багатогранним і реальним, а якість освіти за дослідженням В. Вікторова [28] характеризується такими складовими:

- якість навчально-методичної бази, що передбачає ресурсне забезпечення закладів освіти на належному рівні, залучення до навчального процесу не тільки таких якісних, традиційних компонентів, як підручники, але й нових сучасних засобів і методів пізнання, пов'язаних із сучасними технічними можливостями;

- якість педагогічних кадрів та професорсько-викладацького складу передбачає переоцінку соціальної ролі вчителя: сьогодні вчитель і викладач не тільки абсолютний носій знань, він має виконувати місію духовного поводиря людини, має стати для неї водночас джерелом авторитетної інформації, майстром навчання способів оволодіння різнопредметною діяльністю, бути організатором пізнавального діалогу дитини з навколишнім світом, людьми,

самим собою, особистим психологом і психотерапевтом, соціальним працівником і наставником;

- якість об'єкта (суб'єкта) навчання – міцність і глибина знань, практичних умінь, сформованість пізнавальних інтересів, інтелекту, сформованість світоглядної позиції тощо; це рівень підготовки фахівців, здатних до ефективної професійної діяльності, до швидкої адаптації в умовах науково-технічного прогресу, які володіють технологіями в межах свого фаху, вмінням використовувати свої знання при вирішенні професійних завдань;

- змістовна якість – фундаментальні знання; прикладні знання; саморозвиток особистості; спрямованість на розвиток потенціалу особистості;

- якість організації навчального процесу – індивідуальний підхід до тих, хто навчається, врахування їх інтересів та здібностей;

- якість результату – високий рівень професійної підготовки; володіння знаннями, що мають безпосередньо запит у практиці професійної діяльності; широкі перспективи працевлаштування; здібність до саморозвитку тощо.

З викладеного виходить, що особливо важливо досліджувати всі аспекти якості освіти, вести пошук компромісів об'єктивного (багатоаспектності і багатокритеріальності, полісинхронності) і суб'єктивного (у зв'язку з безліччю суб'єктів) характеру.

Науковці розрізняють поняття «якості вищої освіти» у широкому та вузькому смислах. Так, І. Данилова визначає якість освіти у широкому смислі як характеристику системи освіти, яка відображує ступінь реальних освітніх результатів, які досягаються, та умов забезпечення освітнього процесу нормативним вимогам, соціальним й особистісним очікуванням [29, с. 32]. Н. Селезньова, у свою чергу, розкриває поняття «якість вищої освіти» у широкому смислі як збалансовану відповідність вищої освіти (як результату, як процесу, як освітньої системи) багатоманітним потребам, цілям, вимогам, нормам (стандартам), умовам. У вузькому смислі якість вищої освіти визначається нею як «якість підготовки фахівців з вищою освітою» [30, с.76].

Як результат звуження поняття «якість освіти» виникає поняття «якість професійної підготовки», яке можна розглядати на різних рівнях: перший рівень – планування навчання, коли певні уявлення про заплановану якість підготовки закладаються в освітні програми з кожного предмета; другий – етап реалізації освітніх програм у навчальному процесі; третій – оцінка якості результатів здійсненого навчального процесу [31].

Під якістю професійної підготовки майбутнього фахівця в спеціальній літературі розуміється:

- ступінь відповідності рівня підготовки професійним вимогам, що пред'являються до нього як до фахівця, професіонала [32, с.49];
- результативність діяльності конкретного освітнього закладу чи системи професійної освіти в цілому [33, с.37];
- комплекс характеристик професійної свідомості, що визначають здатність фахівця успішно здійснювати професійну діяльність відповідно до вимог економіки на сучасному етапі розвитку [34, с. 95];
- затребуваність отриманих знань у конкретних умовах їхнього застосування, відповідність професійної орієнтації фахівця і його конкретних знань і навичок [35, с. 51].
- якість фахівця, що випускається ВНЗ, обумовлене розвитком сукупності його соціальних і професійно-особистісних властивостей, відповідно розвинутих до вимог господарських галузей. Якість підготовки фахівців забезпечується якістю процесу підготовки і якістю складових його частин [36, с. 25];
- по-перше, збалансована відповідність підготовки фахівця з вищою освітою (як результату і як процесу) різноманітним потребам (держави, суспільства, корпорації, особистості), цілям, вимогам, нормам, стандартам; по-друге, системна сукупність ієрархічно організованих, соціально значимих сутнісних властивостей (характеристик, параметрів) підготовки фахівця з вищою освітою (як результату і як процесу) [37, с. 8].

На нашу думку, насамперед, якість професійної підготовки залежить від оптимального добору змісту, від шляхів реалізації навчальних дисциплін (технології, методичної системи тощо), від компетентності фахівців вищих навчальних закладів, від розвитку особистісно-професійної спрямованості студентів у навчально-виховному процесі ВНЗ. Таким чином, *якість професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей розглядається в дослідженні як глибоке засвоєння спеціально відібраного, структурованого теоретичного матеріалу з основ спеціальності для набуття студентами професійних умінь і навичок та формування необхідних особистісних професійних якостей у ході спеціально організованого, професійно спрямованого навчального процесу.* Це створює передумови для реалізації особистісного потенціалу студентів за будь-яких обставин та в будь-який час.

У подальших дослідженнях ми плануємо розглянути зміст професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей.

Література

1. Аристотель. Сочинения в 4 т. / Аристотель ; под ред. З. М. Микеладзе. – М. : Мысль, 1978. – Т. 2. – 1978. – 687 с.
2. Аристотель. Метафизика. Переводы. Комментарии. Толкования ; сост. и подготовка текста В. И. Еремеев. – СПб. : Алетейя ; К. : Эльга, 2002. – 832 с.
3. Философский словарь ; под ред. И. Т. Фролова. – 7-е изд., перераб. и доп. – М. : Республика, 2001. – 719 с.
4. Античная философия : энциклопедический словарь ; Ин-т философии РАН. – М. : Прогресс-Традиция, 2008. – 896 с.
5. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук / Г. В. Ф. Гегель. – Т. 1. : Наука логики. – М. : Мысль, 1974. – 452 с.
6. Новейший философский словарь ; сост. А. А. Грицанов. – Минск : Книжный дом, 2003. – 1280 с.

7. Деминг В. Е. Выход из кризиса: Новая парадигма управления людьми, системами и процессами / В. Е. Деминг ; пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 370 с.

8. Лapidус В. Доктор Джуран критикует стандарты ИСО серии 9000 / В. Лapidус // Стандарты и качество. – 1999. – № 11. – С. 70 – 78.

9. Харрингтон Дж. Совершенство управления проектами / Дж. Харрингтон, Т. Макнеллис ; пер. с англ. А. Л. Раскина ; под науч. ред. В. В. Брагина. – М. : РИА «Стандарты и качество», 2007. – 232 с.

10. Фейгенбаум А. А. Контроль качества продукции / А. В. Фейгенбаум; сокр. пер. с англ. – М. : Экономика, 1986. – 471 с.

11. Исикава К. Японские методы управления качеством / К. Исикава. – М. : Экономика, 1988. – 284 с.

12. Питерс Т. В. поисках эффективного управления (опыт лучших компаний) / Т. Питерс, Р. Уотермен ; пер. с англ. – М. : Экономика, 1986. – 268 с.

13. Свенцицкий А. Л. Краткий психологический словарь / А. Л. Свеницкий. – М. : Проспект, 2011. – 512 с.

14. Осипов Г. В. Социологический энциклопедический словарь. На русском, английском, немецком, французском и чешском языках / Г. В. Осипов. – М. : Норма, 2000. – 488 с.

15. Бермус А. Г. Управление качеством профессионально-педагогического образования : монография / А. Г. Бермус. – Ростов-н/Д. : Изд-во РГПУ, 2002. – 288 с.

16. Андреев А. А. Педагогика высшей школы. Новый курс / А. А. Андреев. – М. : Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права, 2002. – 264 с.

17. Поберезька Г. Г. Тенденції розвитку вищої освіти країн Західної Європи та України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ганна Георгіївна Поберезька ; Ін-т вищ. освіти АПН України. – К., 2005. – 217 с.

18. Шпак І. Інновації, педагогічні технології та якість освіти в підготовці викладачів-економістів / І. Шпак // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць ; за заг. ред. проф. В. І. Сипченка. – Слов'янськ : СДПУ, 2010. – Вип. LI. – С. 115 – 211.

19. Матрос Д. Ш. Управление качеством образования на основе новых информационных технологий и образовательного мониторинга / Д. Ш. Матрос, Д. М. Полев, Н. Н. Мельникова. – М. : Педагогическое общество России, 2001. – 128 с.

20. Поташник М. М. Качество образования: проблемы и технологии управления (В вопросах и ответах) / М. М. Поташник. – М. : Педагогическое общество России, 2002. – 352с.

21. Субетто А. И. Проблемы фундаментализации и источников содержания высшего образования: грани государственной политики / А. И. Субетто. – Кострома. – М. : КГПУ им. Н. А. Некрасова, Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1996. – 336 с.

22. Головань М. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. Головань // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23 – 30.

23. Гутник Г. В. Концептуальная модель управления качеством образования в регионе : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Г. В. Гутник. – Екатеринбург, 2000. – 20 с.

24. Вікторов В. Г. Управління якістю освіти (соціально-філософський аналіз) : монографія / В. Г. Вікторов. – Дніпропетровськ : Пороги. – 2005. – 286 с.

25. Зінченко В. О. Моніторинг якості навчального процесу у вищому навчальному закладі : монографія / В. О. Зінченко ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 360 с.

26. Ляшенко О. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти / О. Ляшенко // Педагогіка і психологія. Вісник академії педагогічних наук України : наук.-теорет. та інформ. журн. академії педагогічних наук України. – 2005. – № 1. – С. 5 – 12.

27. Чемерис О. А. До проблем підвищення якості вищої освіти в контексті вимог європейського освітнього простору / О. А. Чемерис, Н. Г. Сидорчук // Проблеми підвищення якості освіти у контексті Євроінтеграційних процесів: досвід, інновації, перспективи: зб. наук.-метод. праць; за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – С. 28 – 36.

28. Вікторов В. Г. Основні критерії та показники якості освіти / В. Г. Вікторов // Вища школа України. – 2006. – №1. – С. 54 – 59.

29. Данилова И. Ю. Многоуровневая модель организации научно-исследовательской работы студентов как средство обеспечения качества образования в вузе : дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Ирина Юрьевна Данилова. – Рязань, 2010. – 174 с.

30. Селезнева Н. А. Качество высшего образования: опыт системного исследования / Н. А. Селезнева // Оценка качества профессионального образования : доклад 5 мая 2001 ; под общей редакцией В. И. Байденко, Дж. Ван Занворта. – М. : Исследовательский центр проблем подготовки специалистов, 2001. – С. 76 –114.

31. Снигирева Т. А. Основы качественной технологии формирования и диагностики структуры знаний обучаемых : автореф. дис. на соискание ученой степени докт. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Т. А. Снигирева. – Ижевск, 2006. – 36 с.

32. Профессиональное образование в регионе: основные направления и качество подготовки специалистов ; под ред. Л. Р. Гуслияковой, Л. К. Синцовой, М. М. Попковой. – Барнаул – Шумановка, 2000. – 168 с.

33. Фролов Ю. В. Компетентностная модель как основа оценки качества подготовки специалиста / Ю. В. Фролов, Д. А. Махотин // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 8. – С. 34 – 41.

34. Хоруженко Т. А. Моніторинг якості фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання як дидактична проблема / Т. А. Хоруженко // Вісник Черкаського університету : зб. наук. ст. Сер. : Педагогічні науки. / М-во освіти і науки України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького ; редкол. : А. І. Кузьмінський (голов. ред.), Н. А. Тарасенкова (відп. ред. сер.), О. А. Біда [та ін.]. – Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. – Вип. 125 – С. 93 – 96.

35. Лук'янченко Н. Д. Проблема якості професійної підготовки фахівців / Н. Д. Лук'янченко, Г. В. Ларичева // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля : наук. журн. – 2011. – № 16. – С. 50 – 53.

36. Горшенина М. В. Теоретико-методологические основы управления качеством подготовки специалистов в техническом вузе : монографія / М. В. Горшенина. – Самара : Самар. гос. техн. ун-т, 2009. – 112 с.

37. Адольф В. А. Обновление процесса подготовки педагогов на основе моделирования профессиональной деятельности : монографія / В. А. Адольф, И. Ю. Степанова ; РИО КГПУ им. В. П. Астафьева, 2005 – 218 с.

Kubanov R. A.

Concept «Quality» Evolution: from Quality of Education to Quality of Vocational Training of Future Economic Specialties.

In article research of evolutionary development of the category «quality» from ancient philosophical thought to modern pedagogical views on this concept is conducted. The analysis of understanding of the concepts «quality of education» and «quality of vocational training» of different sciences with emphasis on achievements of modern pedagogic is carried out. The interrelation between the concepts «quality of education» and «quality of vocational training» is established. During research on the basis of the analysis of philosophical, psychological, economic and pedagogical literature scientific bases of the content of the category «quality of vocational training of students of economic specialties» are defined. In particular, quality of professional preparation of students of economic specialties is examined in research as a deep mastering of the specially selected, structured theoretical material from bases of specialty for finding of professional abilities and habits and forming of necessary personality professional qualities students during special the organized, professionally directed educational process. It creates preconditions for realization of personality potential of students under any circumstances and at any time. In subsequent researches we plan to consider maintenance of professional preparation of students economic specialties.

Key words: quality, quality of education, quality of vocational training, quality of vocational training of future economic specialties.

Відомості про автора

Кубанов Руслан Анатолійович – кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти, член-кореспондент Української академії акмеологічних наук, докторант кафедри педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Стаття надійшла до редакції 10.12.2014 р.

Прийнято до друку 26.12.2014 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.